

Smím se dotknout vašeho díla?

text: Jiřina Barelo, vedoucí odboru pro záležitosti zastupovaných
jirina.barelo@osa.cz

Skládáte pouze původní hudbu, píšete jen originální texty? Nebo kromě toho také tu a tam upravíte písničku jiného autora či přeložíte cizojazyčný text? Pokud při své tvorbě nějakým způsobem využíváte díla jiných autorů, následující řádky jsou určeny právě Vám.

OSA a osobnostní práva

Právo na nedotknutelnost díla, o němž pojednává tento článek především, patří mezi osobnostní autorská práva. Je nutné připomenout, že OSA se jakožto kolektivní správce stará o vaše majetková autorská práva, tzn. že za vás zejména dává souhlas (licenci) k užití vašich děl a vybírá za to pro vás autorské odměny. Pokud jde o osobnostní práva, OSA vykonává kolektivní správu tak, aby zejména zamezil jejich porušování, tedy aby bylo zajištěno, že díla v repertoáru OSA jsou z právního hlediska v pořádku a že jejich užití, k nimž OSA poskytuje licence, nepoškozují ničí práva. V případě porušení osobnostních práv ale za autora nejedná, pouze mu poskytuje potřebnou součinnost při zajištění jeho nároků.

Integrita díla – prosíme nezasahovat

Jakmile vytvoříte autorské dílo a vyjádříte je v objektivně vnímatelné formě, je vaše dílo chráněno autorským zákonem. Mimo jiné máte právo „udělit svolení k jakékoliv změně nebo jinému zásahu do svého díla“, nestanoví-li autorský zákon jinak. Stejně tak pokud chcete nějakým způsobem změnit nebo jinak zasáhnout do díla jiného autora, je třeba mít toto jeho právo na paměti. Samozřejmě ne všechny změny a úpravy děl, k nimž v praxi dochází, vyžadují souhlas autorů. V zásadě rozlišujeme změny drobné, nepodstatné, nezbytné pro užití díla, jako např. přidání paralelního hlasu nebo mírná změna tempa – k těm souhlas autora potřeba není, a změny podstatné, které zasahují do integrity díla, tedy do jeho formálního či

obsahového pojetí. K nim je nezbytné získat souhlas autora, jinak by mohlo dojít k porušení nebo ohrožení osobnostních autorských práv.

Co ještě můžu, a co už (bez souhlasu autora) ne

Změny, k nimž je nutné mít svolení autora, jsou tedy ty, které zasahují do uměleckého pojetí díla, do jeho obsahu nebo formy. Pokud nějakým způsobem pozměňujete cizí dílo a nejste si jisti, zda úpravou nezasahujete do jeho integrity, vždy pro jistotu doporučujeme domluvit se s autorem upravovaného díla a získat jeho souhlas k zamýšlené úpravě.

Zpracování

Mezi zásahy do díla, k nimž je potřeba souhlas autora, dále rozlišujeme dva základní typy: netvůrčí zásahy, jejichž výsledkem není vznik nového zpracovaného díla, a tvůrčí zásahy. Pokud dílo změníte tvůrčím způsobem, může vzniknout zpracované dílo – nové autorské dílo, odvozené od díla původního, které je vedle původního díla chráněno autorským zákonem. Práva ke zpracování

vanému dílu má jak autor původního díla, tak jeho zpracovatel.

Zpracujete-li autorské dílo, máte právo být v rejstříku děl OSA evidován jako jeho zpracovatel (AR), a jde-li v konkrétním případě o zpracování textu, tedy o jeho překlad nebo jinou úpravu, jako subtextař (SA).

Rozúčtovací řád v článku č. 2.4.4. nabízí jisté vodítko k určení, co je, resp. co není považováno pro interní účely OSA za tvůrčí zpracování:

„Zpracováním pro účely tohoto rozúčtovacího řádu zejména není

- přidání harmonických, dynamických nebo agogických označení,
- přidání frázovacích znaků,
- doplnění prstokladů,
- rejstříkování pro varhany nebo jiné klávesové nástroje,
- převedení starého notového vyjádření do dnes používaného,
- opravení starých chyb v originální předloze a podobné úpravy,
- transpozice (přenášení do jiné tóniny nebo hlasové polohy),
- vynechání jednotlivých hlasů, výměna nebo násobení hlasů, pouhé přidání paralelních hlasů,
- přidělení stávajících hlasů jiným nástrojům (jednoduché transkripce),
- zrušení či přidávání repetit,
- přidání melodických ozdob.“

Registrace zpracovaného díla v OSA

K registraci zpracování je kromě ohlášky díla nutné dodat souhlas autora, příp. jiných nositelů práv k původnímu dílu – tzv. autorizaci. Potřebujete-li konkrétní informace a pokyny, kde a jak o autorizaci žádat, obraťte se na autori@osa.cz (zpracováváte-li dílo domácího autora) nebo na zahr.dokumentace@osa.cz (zpracováváte-li dílo zahraničního autora). Zahraniční autoři jsou na našem území většinou zastupováni lokálními nakladateli, kteří získání autorizace zprostředkují.

Šest taktů a dost, aneb mysterium institutu citace

Specifickým způsobem zásahu do autorského díla je užití jeho části v jiném autorském díle. Mezi veřejností nejen autorskou pořád ještě koluje mýtus šesti (čtyř, osmi) taktů,

které je údajně možno zakomponovat do jiného díla bez souhlasu autora. Autorský zákon sice umožňuje užití části cizího díla ve svém vlastním díle bez souhlasu autora, ale za specifických podmínek: přímo na základě bezúplatné zákonné licence lze užití „v odůvodněné míře výňatky ze zveřejněných děl jiných autorů ve svém díle“. Neboli pro užití části cizího díla v jiném díle bez souhlasu autora, tedy v režimu tzv. malých citací, musejí být splněny následující předpoklady:

- citace musí být užitá v rámci jiného autorského díla,
- citované dílo musí být zveřejněno,
- míra užití musí být odůvodněná,
- citace nesmí zasahovat do osobnostních práv autora, zejm. nesmí být změněn obsah nebo smysl citovaného díla,
- užitím nesmějí být nepřiměřeně dotčeny oprávněné zájmy autora citovaného díla,
- užití nesmí být v rozporu s běžným užitím díla,
- užití nesmí být v rozporu s dobrými mravy,
- je-li to možné, je nutno vždy uvést jméno autora citovaného díla.

I v tomto případě platí, že chcete-li užit část díla jiného autora ve svém díle a nejste si jisti, zda užití splňuje zákonné podmínky citace, doporučujeme domluvit se na užití s autorem.

Zhudebnění básně, dodatečné otextování hudby

Pokud zhudebníte báseň nebo dodatečně otextujete hudební dílo, příp. vlastním novým textem nahradíte text původní, z pohledu autorského zákona spojíte své dílo s cizím dílem. Právo spojit dílo s dílem jiného autora je také výlučným právem autora. Souhlas k užití díla ve spojení s jiným dílem udělují všichni dotčení autoři. Budete-li tedy chtít v OSA registrovat dodatečné otextování (včetně nového textu nahrazujícího text původní) nebo zhudebnění díla jiného autora, ohláška musí být dodána spolu se souhlasem tohoto autora.

Osobnostní práva trvají po dobu života autora – co pak?

Od okamžiku, kdy zanikají osobnostní práva autora (tj. od jeho smrti), se uplatňuje tzv.

postmortální ochrana díla: způsob užití díla nesmí snížit jeho hodnotu, nikdo si nesmí osobovat autorství k dílu a, je-li to obvyklé, musí být při užití díla uveden jeho autor. Důležité je, že na dědice přecházejí majetková autorská práva (ta trvají ještě 70 let po smrti autora), která mj. zaručují dědici oprávnění rozhodnout o užití díla v původní nebo zpracované či jinak změněné podobě, samostatně nebo ve spojení s jiným dílem. Jinými slovy, zpracujete-li dílo zemřelého autora, k němuž ještě trvají majetková autorská práva, nebo je spojujete se svým dílem, souhlas s užitím takového zpracovaného díla uděluje dědic.

Zpracování volných děl

Jakmile uplyne doba trvání majetkových autorských práv k dílu, je možné je volně zpracovávat, samozřejmě aniž by byla snižována jeho hodnota a při zachování dalších pravidel uvedených v předchozím odstavci. Pokud zpracováváte volné dílo, můžete být v rejstříku děl OSA evidován jako zpracovatel (jde-li o text, jako subtextař). Podle rozúčtovacího řádu je v takovém případě nutné k ohlášce přiložit notový zápis nebo text doložující autorský přínos a na vyžádání OSA dodat i partituru, event. nahrávku nebo celý text. Autorský přínos pak posuzuje Komise pro otázky tvorby.

Malé shrnutí na závěr

Pokud při své tvorbě nebo interpretaci používáte díla jiných autorů a jde o způsob užití, které mění obsah nebo formu díla (tedy zasahuje do integrity díla), potřebujete k tomu souhlas autora. Pokud dílo navíc měníte tvůrčím způsobem, může tím vzniknout nové, zpracované autorské dílo a Vy můžete být evidován jako zpracovatel – samozřejmě zase se souhlasem autora původního díla. Volná autorská díla je možné zpracovávat či jinak upravovat libovolně, při zachování jejich hodnoty; k registraci zpracování volných děl v OSA je nutné předložit výše uvedené podklady, z nichž bude patrný autorský přínos.